

Przedpłata
wraz
z przesłanką
pocztową
wynosi
5 zł. a. w.
rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCJA
i
Administracja
we Lwowie
przy ulicy
Hetmańskiej
1. 12.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 8. i 22. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 17.

Dnia 8. września 1896.

XXIII. rocznik.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Teofil Merunowicz.

Treść: Stan stowarzyszeń udziałowych w Austrii. — Czy może „Rada nadzorcza“ uzupełnić się przez dobranie (kooptacyę)? — O wekslach. — Ruch stowarzyszeń. — Drobne wiadomości. — Bilansy stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za rok 1895. — Ogłoszenie.

Stan stowarzyszeń udziałowych w Austrii.

Posel do Rady państwa i patron Związku niemieckich stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Austrii, p. Karol Wrabetz, wygłosił na 24. walnem zgromadzeniu tegoż Związku, które odbyło się w tym roku w Ołomuńcu na Morawie dnia 16 sierpnia b. r. wykład o obecnym stosunkach organizacji stowarzyszeń udziałowych w Austrii. Z tego wykładu p. Wrabetza podajemy według czasopisma *Die Genossenschaft* następujący ustęp, interesujący i dla nas:

Jak co roku, tak i na obecnym zgromadzeniu — mówił posel Wrabetz, wypada mi zdać Panom sprawę o stanie i wynikach rachunkowych działalności stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Austrii, jak niemniej także o najważniejszych zdarzeniach z ich życia i ruchu. Posługiwać się tu będę datami statystycznymi, wyjętymi ze sprawozdań c. k. centralnej komisji statystycznej we Wiedniu. Są one bezsprzecznie najdokładniejszymi, jednakowoż, wskutek olbrzymiego materiału, nie są najswieższymi. Prócz tej, mają one jeszcze inną słabą stronę: są to urzędowe daty statystyczne podane według poszczególnych krajów, ale nie według narodowości. — Czesi, Słowenci i Polacy, poczuwają się do obowiązku zbierania dat statystycznych o swoich stowarzyszeniach, i corocznie, podają oni do powszechnej wiadomości wszystkie szczegóły, odnoszące się do ich narodowych stowarzyszeń, nader troskliwie zestawione. Jedynie tylko wskutek obojętności i nieczynności niemieckich stowarzyszeń, nienależących do Związku,

nie możemy podać dokładnych wiadomości, tyjących się stowarzyszeń niemieckich*).

Według sprawozdań centralnej komisji statystycznej istniało przy końcu roku 1895 w Austrii ogółem 3.802 stowarzyszeń (3.661 zarejestrowanych i 141 nierejestrowanych) a więc o 533 więcej — jak w roku poprzednim. Zwiększenie się to, przypisać należy wyłącznie (?) zakładaniu kas systemu Raiffeisena. Z 3.802 stowarzyszeń, jest 2.769 zaliczkowych, a to 2.687 rejestrowanych (1.090 z ograniczoną, 1.597 z nieograniczoną poręką) a 82 nierejestrowanych; — od zeszłego roku przybyło 341 a pomiędzy temi 216 kas raiffeisenowskich; zaś między 2.769 stowarzyszeniami kredytowymi, jest urządzonych według systemu Raiffeisena 1.019.

Liczba stowarzyszeń spożywczych wynosiła z końcem r. 1895 w całej Austrii 461 — a to 416 zarejestrowanych (330 z ograniczoną, 86 z nieograniczoną poręką) a 45 nierejestrowanych. Wzrost ilości tego rodzaju stowarzyszeń w porównaniu z rokiem poprzednim wynosi 63 stowarzyszeń.

Innych stowarzyszeń, jakoto, wytwórczych, surowcowych i magazynowych, spółek rolnych, mleczarskich, budowlanych i t. p. było z końcem r. z. 572, a to 558 zarejestrowanych (474 z ograniczoną, 84 z nieograniczoną poręką, a 14 nierejestrowanych — a zatem więcej o 129, niż w roku poprzednim.

*) Pan Wrabetz widocznie przypuszcza, iż wszystkie stowarzyszenia w Austrii, które nie są ani czeskie, ani polskie, ani słoweńskie, są „narodowo-niemieckie“. Zapomina on jednak, a może nie wie o żydowskich stowarzyszeniach, których jest dużo — a które nie mają z „narodowo-niemieckimi“ stowarzyszeniami nic wspólnego. (Przyp. red. *Związku*).

Pragnąc wykazać doniosłe znaczenie stowarzyszeń austriackich, a przede wszystkim Towarzystw zarobkowych, spożywczych, wytwórczych i handlowych dla ekonomicznego życia ludności, podam kilka liczb z roku 1893, — bo tylko te mam do dyspozycji.

Liczba członków z końcem tegoż roku istniejących 3.029 zarejestrowanych stowarzyszeń zaliczkowych — wynosiła 718.848 a więc prawie $\frac{3}{4}$ miliona. Ogólna suma udzielonych przez nie w ciągu roku 1893 pożyczek, wynosiła 331,414.000 zł.

Własnego majątku posiadały stowarzyszenia kredytowe 53,844.000 zł. a mianowicie 35,319.000 zł. w udziałach, a 18,525.000 zł. w funduszach rezerwowych.

Obejch funduszów miały stowarzyszenia w obrocie swoim 357,859.000 zł. a mianowicie 344,168.000 zł. na rachunku bieżącym i we wkładkach oszczędności a 13,691.000 zł. z pożyczek. Stosunek funduszów własnych do obcych, był przeciętnie jak: 1 : 6.64. Nie rozdzielony zysk czysty wynosił z końcem 1893 roku 3,445.000 zł., a ogólna suma stanu biernego (jakoteż czynnego) wynosiła prawie 420,000.000 zł. Stan czynny tworzyły: weksle i skrypta dłużne w kwocie 201,836.000 zł., zastawy 4,079.000 zł., pożyczki hipoteczne 128,917.000 zł. Stowarzyszenia miały zapasów kasowych: w gotówce w wielkich instytucjach bankowych 30,745.000 zł. w papierach wartościowych 27,501.000 zł., w posiadłościach gruntowych i realnościach 10,281.000 zł.

Łatwo zrozumieć, że tak znaczne cyfry wzbudzić musiały zazdrość u władz skarbowych, i kazały im zapomnieć chwilowo o moralnem i praktycznem znaczeniu stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych. W przytoczonych cyfrach mieszczą się także obroty kas raiffeisenowskich. Dopiero podręcznik statystyczny z roku 1895 — przedstawia oddzielnie rachunki kas systemu Raiffeisena. Chcąc wykazać wielką doniosłość stowarzyszeń, opartych na systemie Schultzego z Delitsch podam kilka cyfr w zestawieniu z cyframi stowarzyszeń systemu Raiffeisena.

Ilość członków 500 kas raiffeisenowskich wynosiła w roku 1893 38.128 w obec zastępu 680.720 członków stowarzyszeń systemu Schultzego z Delitsch. Inne cyfry, odnoszące się do tych dwóch rodzajów stowarzyszeń, przedstawiały się z końcem r. 1893 jak następuje:

	w stowarzyszeniach	
	systemu Raiffeisena :	syst. Schultzego z Delitsch :
kapitał własny .	474.000 zł.	53,000.000 zł.
kapitał obcy, poruczony im do obrotu . . .	8,283.000 „	350,000.000 „
udzielone pożyczki	6,831.000 „	326,500.000 „

Niewątpliwie jest rozwój kas systemu Raiffeisena w obec krótkiego czasu ich istnienia w Austrii, weale poważnym, i prawdopodobnie będzie wzmagał się coraz silniej. Lecz nie ma znów najmniejszego powodu ignorować stowarzyszeń systemu Schultzego z Delitsch z ich kolosalnymi obrotami albo też uważać ich działania za niedostateczne. Faktem jest, że ludność za mało korzysta ze stowarzyszeń Schultzego z Delitsch. Rozporządzały one bowiem z końcem r. 1893 kapitałem w sumie 65,424.000 zł., który w interesach kredytowych nie znalazł zajęcia, i figuruje w bilansach w rubrykach gotówki leżącej w kasach, lokowanej w papierach lub w bankach Zapasy tego rodzaju w kasach raiffeisenowskich wynosiły równocześnie 2,261.000 zł.

Nie należy zaś zapominać, że nasze stowarzyszenia nigdy i nigdzie nie doznawały tak przychylnego poparcia, jakiego doznają we wielu krajach koronnych kasy raiffeisenowskie (w Galicji nie; — red. *Związków*). Nasze stowarzyszenia nigdy też nie starały się o to poparcie; one z zasady są przeciwne dobroczynności, i poparciu państwowemu, stojąc bowiem na gruncie samopomocy i publicznej odpowiedzialności, stanowczo odrzucają wszelką opiekę ze strony krajów i gmin, i niczego innego nie wymagają, jak tylko bezstronnej oceny swojej dla dobra powszechnego pożytecznej działalności.

Czy może „Rada nadzorcza“ uzupełnić się przez dobranie (kooptację)?

W statutach przeważnej części Towarzystw, jest liczba członków Rady nadzorczej dokładnie oznaczoną, i wymaga się, ażeby takowi przez walne zgromadzenie absolutną większością głosów byli wybrani, jakoteż ażeby, na wypadek ustąpienia członka przed upływem kadencji, nastąpiły na pozostały przeciąg czasu — nowe wybory.

Tak postanawiają wzorowe statuta, i jest to urządzenie najprostsze i najnaturalniejsze. Jednakowoż statuta niektórych Towarzystw zawierają postanowienie, że po ustąpieniu pewnego członka, ma wejść do

Rady nadzorczej — zastępcą, a to tak wtedy, gdy go walne zgromadzenie od razu na zastępcę wybrało, jako też i wtedy, gdy (podług odpowiednich statutów) w miejsce ustępującego członka Rady nadzorczej — ma wejść ten, na którego, przy wyborach, padło najwięcej głosów. W tym ostatnim wypadku zwykle każą baczyc na to, ażeby do Rady nadzorczej nie dostały się takie osoby, które dostały tylko pewną bardzo małą liczbę głosów a niemożnaby mieć przeświadczenie, że pewna liczba wyborców chciała je rzeczywiście widzieć w Radzie nadzorczej — lecz udzieliła im głosów tylko dlatego, ażeby głosy rozstrzelić, i niedopuszczyć do oboru kogoś takiego, do kogo również zaufania nie miały. Inne wreszcie Towarzystwa, chcąc ułatwić wybór Rady nadzorczej, postanawiają, że takowa ma być wprawdzie wybrana przez walne zgromadzenie, lecz gdyby oznaczona liczba członków bezwzględnej większości nie otrzymała, to wybranym przysługuje prawo dobrania reszty z pomiędzy tych, którzy otrzymali względną większość, byle nie poniżej pewnego minimum.

Rozchodzi się więc o to: czy takie postanowienia osiągają cel pożądaný, i czy z prawniczego stanowiska — dadzą się usprawiedliwić? Na oba te pytania musi nastąpić odpowiedź stanowczo przeczącą. Prawda, że dobieraniem posługują się bardzo rzadko i to tylko dla uniknięcia trudności albo nieprzyjemności, połączonych z wyborami, a kooptacja taka ogromnie ułatwia uzupełnienie ciała obieranego przez walne zgromadzenie; — lecz ściśle rzecz biorąc, kooptacja nie powinna mieć miejsca w tych ciałach, które mają działać samoistnie — a chyła tylko tam, gdzie mają wykonywać uchwały przez innych powzięte.

Rola rady nadzorczej, w każdym stowarzyszeniu jest niezmiernie ważną, i bezwarunkowo nie powinna nigdy być lekceważoną; wszak od jej troskliwości i czujności zależy dobro i postęp całego stowarzyszenia i pojedynczych jednostek; wszak ona ma „nadzorować“ czynności dyrekcyi i urzędników — ażeby takowi, z jednej strony — swoje obowiązki wypełniali, a z drugiej — zakresu władzy nie przekraczali, lub nie nadużywali swego stanowiska; — od osobistości, zasiadających w Radzie nadzorczej, ich energii i sprężystości, zależy w wielkiej mierze ich pnia o Towarzystwie, i zaufanie publiczności do niego; — od zaufania zaś — jakie posiada Rada nadzorcza, zależy przeważnie kredyt w wielkich bankach, w magazynach spożywczych i w fabrykach; a wreszcie decyduje o wysokości stopy procentowej, wysokości płacy urzędników, o ich awansie lub degradacyi i t. p.

Jak się z tego okazuje, Rada nadzorcza ma ogromny wpływ na bieg spraw stowarzyszenia, jego

istnienie i rozwój; a wskutek tego i na całą okolicę — w której odnośnie stowarzyszenie operuje, — a zatem do takiego wpływu i władzy nie powinien się dostać nikt taki — do kogoby większość członków Towarzystwa szczególniejszego zaufania nie miała, a o tem przekonać może jedynie tylko wybór, a więc liczba otrzymanych głosów na walnem zgromadzeniu, a nie — zaufanie kilku osób, chociażby nawet już zaszczyconych zaufaniem większości członków Towarzystwa. Prawo kooptacyi jest zresztą zbyt obosieczne: często bowiem większość może steroryzować i zmusić do ustąpienia pożyteczną mniejszość, aby potem dobrać swoich zaufanych, lub przeciwnie. Niebezpieczeństwo całe polega na tem, że kilka kreatur przewrotnych a energicznych, i nieprzebiegających w środkach, wyrzuciwszy z Rady nadzorczej ludzi prawych i Towarzystwu szczerze oddanych, i odziedziczywszy po nich pełną władzę, otoczy się indywiduami również przewrotnymi, którzy Towarzystwo mogą doprowadzić nawet do zupełnej ruiny. Stosunek taki okaże się w całej swej grozie przedewszystkiem wtedy, gdy członkowie Rady nadzorczej są materyalnie z Towarzystwem związani — bo wtedy mienie bardzo wielu jednostek, a nawet dobrobyt całej okolicy jest zagrożony.

Lecz nietylko sama logika tudzież wzgląd na interes Towarzystwa i niebezpieczeństwo utraty mienia przemawia przeciwko dobieraniu członków Rady nadzorczej — sprzeciwia się temu także i prawo, a przedewszystkiem ustawa o stowarzyszeniach z dnia 9. kwietnia 1873. Rada nadzorcza bowiem — w myśl określenia powołanej ustawy — jest stałym, na cały czas kadencyi obranym wydziałem, czyli zastępstwem walnego zgromadzenia (permanenter Ausschus der General-Versammlung); a więc już z samego tego określenia wynika, że Rada nadzorcza, ma być przez walne zgromadzenie obrana, gdyż tylko w takim wypadku może je zastępować. Zresztą §. 24. tejże ustawy orzeka wyraźnie, że: „Rada nadzorcza ma być obraną przez walne zgromadzenie — z pomiędzy członków stowarzyszenia z wykluczeniem członków Dyrekcyi“. A gdyby kto i teraz jeszcze miał jaką wątpliwość pod tym względem, to przekona go §. 27. tejże ustawy, który orzeka, że „wszelkie prawa, jakie przysługują członkom w sprawach stowarzyszenia — wykonywa „ogół członków na walnem zgromadzeniu“. A zatem nikt inny, jeno tylko walne zgromadzenie ma prawo wybierać członków rady nadzorczej.

Że niektóre stowarzyszenia w statutach przez sąd zatwierdzonych mają pod względem kooptacyi postanowienia sprzeczne z ustawą, pochodzi stąd, że sądy, zapisując Towarzystwo świeżo

zawiązane, do rejestru handlowego, baczą jedynie tylko na wypełnienie 13-tu postanowień §. 5. ustawy o stowarzyszeniach z 9. kwietnia 1873 nie zważając wcale na to, czy statuta nie zawierają przepisów sprzecznych z ustawami państwa. Sądy handlowe zasłaniają się §. 11. ustawy o stowarzyszeniach, z którego można się dorozumiewać, że wszelkie postanowienia statutów, niezgodne z ustawami państwowymi, są nieważne, bo odstąpić od ustaw można tylko w tych wypadkach, w których ustawy na to wyraźnie zezwalają; w przeciwnym zaś razie nawet zarejestrowanie Towarzystwa — bezprawia nieuprawnieni. Z tego wynika, że wszystkie te stowarzyszenia, których statuta dopuszczają kooptację członków Rady nadzorczej, są narażone na niebezpieczeństwo, że nie tylko wybór dobranych członków może być przez sądy unieważniony — lecz nawet wszelkie uchwały i czynności powzięte przez tak złożoną Radę nadzorczą mogą być powstrzymane, a cała Rada nadzorcza może być pociągnięta do odpowiedzialności za wszelkie ujemne wyniki jej działania.

Podług „Die Genossenschaft“ nap. W. A.

O wekslach.

W „Poradniku dla Spółek“, organie Związku spółek zarobkowych i gospodarczych na Poznańskie i Prusy zachodnie umieścił niedawno zasłużony około rozwoju tamtejszych stowarzyszeń polskich mecenas dr. Rzepnikowski z Poznania artykuł, na który zwracamy uwagę zarządów i naszych stowarzyszeń. Oto osnowa tych uwag:

Z powodu kilku sfalszowanych weksli, które wykryły się w niedawnym czasie w niektórych naszych instytucjach, spotkaliśmy się z krytyką po dziennikach, składającą winę na niedostateczną rewizję ze strony organów, do rewizji powołanych. Zarzuty te były najzupełniej nieusprawiedliwione, i nie można było żadnej odpowiedzialności ani radzie nadzorczej ani rewizorom przypisać, a i zarządowi żadnego zarzutu z powodu wynikłych strat czynić nie było można. Wyrafinowane oszukaństwa zachodzą w najściślej dozorowanych instytucjach: zdarzają się w kasach rządowych, sądowych i w banku rzeszy. Najskrupulatniejsza rewizja nie zdoła ich wykryć, aż przypadek oszukaństwo na jaw wyciągnie; wypłyne ona zawsze na wierzch, czy prędzej czy później, chociaż pociąga niestety straty, które zachwiać mogą całym bytem merytalnym poszkodowanych.

Trudności wykrycia natychmiast oszukaństwa, nie powinny nas naturalnie wstrzymywać od czuwa-

nia z jaknajwiększą oględnością nad biegiem zawartych interesów, a z każdego wypadku oszukaństwa powinniśmy wysnuć naukę i szukać środków zaradczych, w jaki sposób najskuteczniej można przeciwko podobnym manewrom się obronić.

Falszowanie weksli w wyżej wspomnianym wypadku następowało w bardzo wyrafinowany sposób. Człowiek, zażywający dobrej reputacji, którego stosunki merytalne uchodziły za dobre, dostarcza podpisów pewnych ręczycieli i dyskontuje weksle w najrozmaitszych miejscach. I tak prosi ręczycieli aby mu podpisali 1. kwietnia weksel na 10.000 marek, co ci też czynią, uważając go za pewnego. Równocześnie zaś wystawia sam tego samego dnia i na tę samą sumę kilka weksli, fałszując zgrabnie podpis ręczycieli, licząc na to, że jeżeli ostrożny bardzo jaki bank zapyta się jednego z ręczycieli, czy podpisał mu weksel na 10.000 mrk. dnia 1. kwietnia, ręczyciel da odpowiedź potwierdzającą, będąc pewnym, że wszystkie banki równocześnie się nie zapytają. Zręczny ten wymysł odniósł też skutek pożądany; bank, który się zapytał, przyjmuje dalsze prolongacje — i dostaje weksle fałszowane.

Sprawa podpisywania weksli była już nieraz przedmiotem obrad sejmików, i nie znaleziono innego środka do uchronienia się od fałszywych podpisów, jak, żeby podpisy przyjmowano tylko w lokalu kasowym. Jestto bezwątpienia najlepszy środek, i trzeba go gorąco polecać. Wszystkie nasze spółki powinny go bezwarunkowo przestrzegać, i na wyjątki wcale nie zezwalać; lepiej interesu wcale nie zrobić, jak od tej zasady odstępować. Przy rewizjach, które odbywam, nie zaniedbuję tego nigdy, ażeby zarządowi na to nie zwracać uwagi. Jeżeli zarządy nie idą za tą radą, Rada nadzorcza powinna się tego dopominać.

W trudniejszym położeniu znajdują się większe instytucje, które zawierają interesa z ludźmi, mieszkającymi w znacznej odległości; tu wymaganie podpisów w lokalu kasowym może wręcz nie da się wykonać, — lecz nasze spółki tych trudności nie mają i powinny koniecznie trzymać się wspomnianej zasady.

Znam spółkę w Prusach zachodnich, której zwracałem uwagę na niebezpieczeństwo podpisów pozamiejscowych; tłumaczono się zwyczajem, który trudno zmienić. Daj Boże, aby ta zmiana nie okazała się konieczną po doznanej klęsce! Przełamać zakorzeniony, a szkodliwy zwyczaj, to jest właśnie największa zasługa energicznego zarządu.

Ruch stowarzyszeń.

Zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych. Dziennik urzędowy ogłasza w miesiącu lipcu b. r. następujące zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Nowe stowarzyszenia:

C. k. Sąd obwodowy w Tarnopolu jako handlowy ogłasza, że wpisano w rejestrze handlowym dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych firmę: „Galizische Vorschuss und Verkehr-Vereinsbank in Husiatyn, registrirte Genossenschaft mit beschränkter dreifachen Haftung“ a zarazem zanotowano, że:

1. stowarzyszenie to zawiązało się na podstawie statutu z dnia 6. maja 1896;

2. że przedmiotem przedsiębiorstwa tego jest prowadzenie interesu bankowego w celu dostarczania członkom swoim gotowych pieniędzy potrzebnych im w handlu pod warunkami ile możliwości najłatwiejszymi, a to za pomocą wspólnego kredytu;

3. że czas trwania jest nieograniczony;

4. że dyrekcyę stanowią pp. Samuel Schwarz jako dyrektor w Sidorowie, Leizor Neumann jako dyrektor i Izrael Wallach jako dyrektor i kasjer zarazem, dwaj ostatni w Husiatynie zamieszkali, którzy firmę w ten sposób podpisują, iż pod wyciśniętą stampiglią stowarzyszenia swe nazwiska umieszczają z tem, iż do ważności zobowiązania stowarzyszenia wystarczają dwa podpisy, którychkolwiek członków Dyrekcyi;

5. że wszelkie ogłoszenia od stowarzyszenia umieszczane będą w urzędowej „Gazecie Lwowskiej“;

6. że za zobowiązania stowarzyszenia odpowiadają wszyscy członkowie do wysokości trzechkrotnej wniesionego udziału.

(Uchwała z dnia 4. lipca 1896 l. 11.224).

C. k. Sąd obwodowy jako handlowy w Tarnowie podaje do wiadomości, iż równocześnie uskuteczniomym został w rejestrze handlowym dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych wpis firmy: „Towarzystwo eskontowe i oszczędności w Ropczycach, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką“.

Towarzystwo zawiązało się na podstawie statutu z dnia 6. lipca 1896 roku, a ma swoją siedzibę w Ropczycach.

Celem Towarzystwa jest dostarczanie w zakresie statutu wyłącznie członkom swoim potrzebnych im do handlu i przemysłu kapitałów obrotowych za opłatą mierzonego procentu przez dyrekcyę ustanowić się mającego — przyjmowanie tak od członków jakoteż od nieczłonków wkładek na rachunek bieżący za opłatą procentu przez dyrekcyę ustanowić się mającego, a wreszcie zaciąganie

pożyczek w innych instytucjach i bankach za poręką wszystkich członków.

Czas trwania stowarzyszenia jest nieograniczony.

Dyrekcję stanowią: Leib Isler, zamieszkały w Ropczycach jako stale urzędujący dyrektor, Wolf Storch zamieszkały w Gogolowie jako dyrektor, tudzież Iser Isler i Schaja Kunz, obaj zamieszkali w Ropczycach jako zastępcy dyrektorów — firmę Towarzystwa podpisują pod słowami: „Towarzystwo eskontowe i oszczędności w Ropczycach, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką“ dwaj dyrektorowie lub zastępcy dyrektorów przez domieszczenie swoich nazwisk, do ważności zobowiązania stowarzyszenia wystarczają dwa podpisy, którychkolwiek członków dyrekcyi.

Wszelkie obwieszczenia Towarzystwa ogłaszane będą w krajowym dzienniku urzędowym.

Za zobowiązania Towarzystwa odpowiadają wszyscy członkowie udziałami swoimi, a nadto dalszą kwotą równającą się potrójnej wysokości rzeczywiście wpłaconego udziału.

(Uchwała z dnia 16. lipca 1896 l. 14.548).

Drobne wiadomości.

W sprawie książeczek wkładowych. Jedno z Towarzystw związkowych na wniesione przedstawienie, otrzymało następującą rezolucyę c. k. Starostwa:

Do Szanownej Dyrekcyi Towarzystwa zaliczkowego w.... W przedstanowczem załatwieniu przedstawienia z dnia 26. maja 1896 oznajmiam na podstawie reskryptu Wysokiego c. k. Namiestnictwa z dnia 7. sierpnia 1896 l. 62.476 że zmiana nazwy „książeczka oszczędności“ na „książeczka wkładowa“, ze zmianą formatu książeczki byłaby zupełnie wystarczająca do uchylenia wszelkich wątpliwości i wykluczałaby przypuszczenie, jakoby to były książeczki wydawane przez właściwe Kasy oszczędności. Książeczek takich wkładowych odmiennych od książeczek Kas oszczędności używa wiele, Towarzystw zarobkowych i gospodarczych jak na przykład: posiadające znaczne kapitały wkładowe Towarzystwo wzajemnego kredytu w Krakowie z filią we Lwowie.

Odnosnego oświadczenia Szanownej Dyrekcyi oczekuję w terminie do dnia 10. września 1896.

Kredyt państwowy dla Kas systemu Raiffeisena w Niemczech. Czytamy w dziennikach niemieckich iż w saskim sejmie pojawił się wniosek następującej osnovy:

„Izba zechce uchwalić: Upoważnia się królewski rząd państwa, by tenże za pośrednictwem posiadających osobowość prawniczą związków Towarzystw gospodarczych i zarobkowych dla wsparcia i podniesienia tychże stowarzyszeń dostarczył takowym pożyczek w najwyższej

ryczałtowej sumie dwóch milionów marek, przy, ile możliwości, najniższem oprocentowaniu. Wskutek tego mają saskie spółki systemu Raiffeisena uzyskać tani kapitał obrotowy, a to w podobny sposób i z taką samą dążnością, jak się to w Prusiech przez utworzenie centralnej pruskiej kasy związkowej stało. Wniosek przyjęcia, a nadto wskutek tego Związek gospodarczych Towarzystw w Saksoni uzyska także osobowość prawniczą“.

Według tychże czasopism mają być założone także w Meklenburgu „Kasy oszczędności i pożyczkowe“, o czem tak piszą:

„Kasy oszczędności i pożyczkowe w Meklenburgu. W Meklenburgu popierają obecnie bardzo energicznie zakładanie kas oszczędności i pożyczkowych, opartych na organizacji ogólnego Związku niemieckich Towarzystw gospodarczych. Gospodarcze organy stowarzyszeń biorą się gorliwie do rzeczy. Z pomocą p. dra Hillmanna dyrektora związkowego meklenburskich Towarzystw mlecznych utworzono w marcu w Blowitz pierwszą tego rodzaju kasę oszczędności i pożyczkową. Wkrótce ma być założoną centralna kasa krajowa. Rząd wprowadził odmówił zakładowi państwowemu prawa spełniania zadań centralnej kasy, atoli w razie przyjęcia do skutku centralnej kasy, według wzoru istniejącej takiejże kasy dla prowincyi banowerskiej, przyrzekł poparcie finansowe“.

To samo ma powstać w Oldenburgu, o czem donoszą:

„Kasy oszczędności i pożyczkowe w Oldenburgu. Towarzystwo gospodarcze w Oldenburgu gorliwie popiera zakładanie kas oszczędności i zaliczkowych. Na zgromadzeniu centralnego wydziału tegoż Towarzystwa pastor Bode-Egerstorf dnia 26. lutego b. r. miał mowę o znaczeniu kas oszczędności i pożyczkowych, a tego samego dnia wybrał centralny wydział komisję z 3 członków do poparcia kas pożyczkowych, która to komisja już od trzech dni w swoim zakresie działa i, która przedewszystkiem odpowiednie wnioski oddziałom chce przedstawić“.

Bilansy stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za rok 1895.

60. Mościska. Towarzystwo zaliczkowe. a) Rachunek strat i zysków. Zyski: z rachunku odsetek 6.317.06, z rachunku zaliczek procesowych 4.85; razem 6.321.91. Straty: z rachunku kosztów urzędzenia i ruchomości 25.—, z rachunku kosztów administracji i podatków 3.872.82, z rachunku zaliczek procesowych 10.65, do rachunku bilansu: saldo za rok 1895 2.413.44; razem 6.321.91. **b) Bilans.** Stan bierny: z rachunku udziałów 30.118.31, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 93.987.52, z rach. długów zaciągniętych 24.977.—,

z rachunku odsetek (naprzód pobranych) 737.24, z rachunku funduszu rezerwowego 11.938.38, z rachunku zaliczek procesowych 203.32, z rachunku funduszu na pokrycie strat 593.82, z rachunku Banku krajowego 25.20, z rachunku strat i zysków 2.413.44; razem 164.989.23. Stan czynny: z rachunku pożyczek 139.840.11, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 134.40, z rachunku odsetek zaległych (zwłoki) 6.376.27, z rachunku kosztów ruchomości 217.—, z rachunku administracji 413.75, z rachunku nieruchomości 11.728.55, z rachunku zapasu druków 50.—, z rachunku zaliczek procesowych 1.946.46, z rachunku lokacyi 592.50, z rachunku kasy 3.690.19; razem 164.989.23.

61. Rozdół. Towarzystwo zaliczkowe. a) Rachunek strat i zysków. Przychód: z rachunku zarządu 514.18, z rachunku zysku w roku 1895 299.85; razem 816.03. Rozchód: z rachunku procentów 816.03. **b) Bilans.** Stan bierny: udziały 3.535.43, oszczędności 4.243.22, wierzycciele 8.500.—, fundusz rezerwowy 692.—, zysk z roku 1895 299.85, storno —11; razem 17.270.61. Stan czynny: dłużnicy 15.348.54, lokacje 155.69, procenta należne 203.90, procesa 343.29, nieruchomości 170.06, do umorzenia strat 870.36, gotówka 178.77; razem 17.270.61.

62. Kołomyja. Towarzystwo zaliczkowe. a) Rachunek strat i zysków. Straty: z rachunku inwentarza 86.19, z rachunku kosztów zarządu 1894 138.64, z rachunku kosztów zarządu 1895 3.990.32, do rachunku bilansu zysk 3.011.07; razem 7.226.22. Zyski: z rachunku odsetek 7.226.22. **b) Bilans.** Stan czynny: z rachunku kasy 4.737.61, z rachunku pożyczek na skrypta 120.889.31, z rach. pożyczek na weksle 113.498.71, z rachunku funduszu rezerwowego 11.965.60, z rachunku odsetek przenoszonych 3.462.85, z rachunku kosztów zarządu 138.64, z rachunku różnych 4.265.57, z rachunku zaliczek na płacy 168.72, z rachunku kosztów procesowych 2.899.46, z rachunku inwentarza 775.74; razem 262.802.21. Stan bierny: z rachunku udziałów 38.530.38, z rachunku wkładek oszczędności 164.772.75, z rachunku reeskontu 40.874.—, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 1.714.60, z rachunku funduszu rezerwowego 13.288.41, z rachunku depozytów 611.—, z rachunku strat i zysków 3.011.07; razem 262.802.21.

63. Jasło. Towarzystwo zaliczkowe. a) Rachunek strat i zysków. Zyski: z rachunku odsetek 10.178.80. Straty: z rachunku kosztów administracji i podatków 5.358.58, do rachunku bilansu: saldo za rok 1895 zysk 4.820.22; razem 10.178.80. **b) Bilans.** Stan bierny: z rachunku udziałów 66.647.41, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 219.563.10, z rachunku długów zaciągniętych 89.950.—, z rachunku odsetek (naprzód pobranych) 2.480.52, z rachunku funduszu rezerwowego 23.657.08, z rachunku Banku krajowego 579.04, z ra-

chunku strat i zysków 4.820,22; razem 407.697,37. Stan czynny: z rachunku pożyczek 355.305,33, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 592,67, z rachunku odsetek zaległych (zwłoki) 1.978,67, z rachunku zaliczek procesowych 999,35, z rachunku bieżącego 18.085,14, z rachunku lokacji 23.648,62, z rachunku kasy 7.187,59; razem 407.697,37.

64. Maków. Stowarzyszenie pożyczkowe „Wzajemna pomoc“. a) *Rachunek strat i zysków.* Przychód: z rachunku odsetek 9.986,80, z rachunku wydatków prawnych 18,41; razem 10.005,21. Rozchód: z rachunku ruchomości 207,—, z rachunku wydatków zawiadowczych 4.775,22, do rachunku bilansu: saldo na rok 1895 5.022,99; razem 10.005,21. b) *Bilans.* Stan bierny: z rachunku funduszu rozporządzalnego 1.148,35, z rachunku funduszu rezerwowego 12.712,25, z rachunku udziałów 60.498,14, z rachunku wkładek na oszczędność 141.311,55, z rachunku depozytów 119,52, z rachunku odsetek 4.480,95, z rachunku kosztów prawnych 15,55, z rachunku strat i zysków z roku 1895 5.022,99; razem 225.309,30. Stan czynny: z rach. skarbcia 1.027,80, z rachunku funduszu budowy własnego domu 7.371,82, z rachunku funduszu rozporządzalnego 46,14, z rachunku funduszu rezerwowego 5.183,10, z rachunku lokacji 27.704,22, z rachunku pożyczek 170.463,15, z rachunku wydatków zawiadowczych 135,—, z rachunku ruchomości 489,08, z rachunku kosztów prawnych 989,73, z rachunku Banku krajowego 11.905,26; razem 225.309,30.

65. Kamionka strumiłowa. Pow. Tow. zaliczkowe. a) *Rachunek strat i zysków.* Zyski: z rachunku odsetek 5.417,42. Straty: z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 15,60, z rachunku kosztów administracji 2.539,75, do rachunku bilansu: saldo za rok 1895 2.862,07; razem 5.417,42. b) *Bilans.* Stan bierny: z rachunku udziałów 18.124,35, z rachunku funduszu rezerwowego 8.857,71, z rachunku wkładek oszczędności 67.726,49¹/₂, z rach. wierzycieli wekslowych 25.500,—, z rachunku odsetek naprzód pobranych 1.718,14, z rachunku funduszu budowy własnego domu 1.582,81, z rachunku Banku krajowego 735,38, zysk za rok 1895 2.862,07; razem 126.601,95¹/₂. Stan czynny: z rachunku pożyczek 119.602,86, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 232,75, z rach. odsetek zaległych 2.681,32, z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 140,45, z rachunku zaliczek procesowych 301,78, gotówka z 31. grudnia 1895 3.642,79¹/₂; razem 126.601,95¹/₂.

66. Mielec. Towarzystwo zaliczkowe. a) *Rachunek strat i zysków.* Zyski: z rachunku odsetek 3.419,10. Straty: z rachunku kosztów administracji i podatków 2.014,47, do rachunku bilansu: saldo na r. 1896 1.404,63; razem 3.419,10. b) *Bilans.* Stan bierny: z rachunku udziałów 17.553,76, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 67.517,48, z rachunku długów zaciągniętych

7.200,—, z rachunku odsetek (naprzód pobranych) 553,42 z rachunku funduszu rezerwowego 703,85, z rachunku rezerwy strat 1.029,37, z rachunku Banku krajowego 1.248,49, z rachunku kaucyi urzędnika 1.000,—, z rachunku strat i zysków 1.404,63; razem 98.211,—. Stan czynny: z rachunku pożyczek 85.005,18, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 40,87, z rachunku odsetek zaległych (zwłoki) 9.243,47, z rachunku kosztów ruchomości 45,84, z rachunku zaliczek procesowych 956,38¹/₂, z rachunku lokacji 300,—, z rachunku kasy 2.619,30¹/₂; razem 98.211,—.

67. Sądowa Wisznia. Kasa zaliczkowa „Nadzieja“. a) *Rachunek strat i zysków.* Zyski: z rachunku odsetek 2.531,75. Straty: z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 18,—, z rach. kosztów administracji i podatków 1.797,29, do rach. bilansu: saldo za r. 1895 716,46; razem 2.531,75. b) *Bilans.* Stan bierny: z rach. udziałów 12.399,51, z rach. wkładek na rachunek bieżący 9.934,29, z rach. długów zaciągniętych 22.700,—, z rachunku odsetek (naprzód pobranych) 723,71, z rachunku funduszu rezerwowego 2.823,05, z rachunku strat i zysków 716,46; razem 49.297,02. Stan czynny: z rachunku pożyczek 45.902,33, z rach. odsetek naprzód zapłaconych 133,56, z rachunku odsetek zaległych (zwłoki) 658,73, z rachunku kosztów ruchomości 162,—, z rachunku zapasu druków 160,—, z rachunku zaliczek procesowych 163,64, z rachunku lokacji 1.588,91, z rachunku kasy 527,85; razem 49.297,02.

68. Ustrzyki dolne. Towarzystwo zaliczkowe. a) *Rachunek strat i zysków.* Zyski: z rachunku odsetek 701,63, z rachunku strat i zysków z roku 1894 20,35; razem 721,98. Straty: z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 16,—, z rachunku kosztów administracji i podatków 535,99, do rachunku bilansu: saldo za rok 1895 169,99; razem 721,98. b) *Bilans.* Stan bierny: z rachunku udziałów 4.173,94, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 11.191,11, z rachunku długów zaciągniętych 7.203,35, z rachunku odsetek (naprzód pobranych) 535,81, z rachunku funduszu rezerwowego 1.187,64, z rachunku strat i zysków 169,99; razem 24.461,84. Stan czynny: z rachunku pożyczek 22.293,87, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 61,91, z rachunku odsetek zaległych (zwłoki) 1.300,—, z rachunku kosztów ruchomości 144,—, z rachunku administracji 30,—, z rachunku zaliczek procesowych 253,22, z rachunku lokacji 210,—, z rachunku kasy 168,84; razem 24.461,84.

69. Dobczyce. Towarzystwo pożyczkowe i oszczędności „Wzajemna pomoc“. a) *Rachunek strat i zysków.* Zyski: z rachunku odsetek 1.253,87¹/₂. Straty: z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 51,88, z rachunku kosztów administracji i podatków 721,04, do rachunku bilansu: saldo za rok 1895 480,95¹/₂; razem 1.253,87¹/₂. b) *Bilans.* Stan bierny: z rachunku

udziałów 6.418·98, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 17.694·90, z rachunku długów zaciągniętych 14.650—, z rach. odsetek (naprzód pobranych) 484·85, z rachunku funduszu rezerwowego 1.447·17, z rachunku strat i zysków 480 95½; razem 41.176·85½. Stan czynny: z rachunku pożyczek 86.252·02, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 145·44, z rachunku odsetek zaległych (zwłoki) 2.144·95, z rachunku kosztów ruchomości 450—, z rachunku zaliczek procesowych 427·93, z rachunku lokacji 1.134·92, z rachunku kasy z d. 31. grudnia 1895 621·59½; razem 41.176·85½.

70. Gliniany. Towarzystwo zaliczkowe. a) *Rachunek strat i zysków.* Winien: do rach. odsetek 8.662·56½, do rachunku efektów 4·52, do rachunku zysku pr. 1894 9·82, do rachunku nieruchomości 95·02, do rachunku kosztów procesowych 37·28½; razem 8.809·21. Ma: od rachunku nieruchomości 120·68, od rachunku kosztów procesowych 51·82, od rach. kosztów założenia 32·25, od rachunku kosztów administracji 5.687·87, od rachunku bilansu: saldo pr. 1896 2.916·59; razem 8.809·21. b) *Bilans.* Stan czynny: pożyczki 122.833·58½, efekta 9.077·64, nieruchomości 4 433 87, koszt założenia 290·25, koszt procesowy 2.780·17½, koszt administracji 658·08, odsetki zaległe 1.502·09, kupony 120—, odsetki naprzód zapłacone 214·51, depozyta 66·37½, gotówka 891·44; razem 192·868·01½. Stan bierny: udziały 46.451·08, wkładki oszczędności 84.566·29½, weksle rroczkontowane 36.857·47, fundusz rezerwow 19.092·71, odsetki naprzód pobrane 1.322·91, Bank krajowy 1.660·96, zysk 2.916·59; razem 192.868·01½.

71. Skawina. Towarzystwo pożyczkowe i oszczędności. a) *Rachunek strat i zysków.* Winien: z rachunku odsetek 261·33. Ma: z rachunku kosztów administracji i podatków 110·32, do rachunku bilansu: saldo za rok 1895 151·01; razem 261·33. b) *Bilans.* Stan bierny: z rachunku udziałów 2.139·73, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 10.122·93, z rachunku funduszu rezerwowego 149·95, z rachunku zaliczek procesowych 170·75, z rachunku strat i zysków 2—, z rachunku odsetek poprzedz. pobranych 151·01; razem 12.736·37. Stan czynny: z rachunku pożyczek 11.910·82, z rachunku zapasu druków 70—, z rachunku kasy 755·55; razem 12.786·87.

72. Kulików. Kasa zaliczkowa „Nadzieja“. a) *Rachunek strat i zysków.* Zyski: z rachunku odsetek 1.997·16. Straty: z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 41·04, z rachunku kosztów administracji i podatków 1.176·23, z rachunku zaliczek procesowych 50—, do rachunku bilansu: saldo na rok 1896 729·89; razem 1.997·16. b) *Bilans.* Stan bierny: z rachunku udziałów

10.253·50, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 9.919·08, z rachunku długów zaciągniętych 19.800—, z rachunku odsetek (naprzód pobranych) 680·17, z rachunku funduszu rezerwowego 2.115·48, z rachunku funduszu strat 176·01, z rachunku czystego zysku 729 89; razem 43.674·13. Stan czynny: z rachunku pożyczek 37.088—, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 198·76, z rachunku kosztów zaległych (zwłoki) 2.573·16, z rachunku kosztów ruchomości 164 16, z rachunku nieruchomości 1.135·37, z rachunku zaliczek procesowych 415·47, z rachunku zaliczek lokacji 1.033·82, z rachunku kasy 1.065 89; razem 43.674·13.

Ogłoszenie.

Z końcem września b. r. wyjdzie z druku:

„Podręcznik dla stowarzyszeń udziałowych“

opracowany przez Narcyza Ulmera i Jakóba Nawrockiego.

Zawierać on będzie wiadomości, potrzebne niezbędnie założycielom, kierownikom, urzędnikom i organom kontrolującym stowarzyszeń udziałowych, mianowicie ustawę o stowarzyszeniach, wraz z dokładnemi objaśnieniami, ustawę wekslową i handlową, ustawy i rozporządzenia podatkowe, należyłościowe, statut wzorowy i regulamina, wraz z objaśnieniami, instrukcyję służbową i t. d. Podręcznik zawierać będzie praktyczną, na dwudziestokilkuletniem doświadczeniu opartą rachunkowość, przyjętą w stowarzyszeniach kredytowych (zaliczkowych), a osobną dla stowarzyszeń innych kategorii: jak wytwórczych, handlowych, spółek rolniczych i t. p. — wreszcie zawierać będzie wszystkie potrzebne wzory druków, ksiąg, podań, fasyj podatkowych, zeznań należyściowych, protokołów i t. p.

Pracy tej podjęli się podpisani dla uczynienia zadość potrzebie objawianej wszechstronnie przez Zarządy stowarzyszeń udziałowych, których liczba w kraju naszym już obecnie 400 przewyższa.

Cena egzemplarza w drodze prenumeraty 5 zł. w. a. Mniej zamożni koledzy z prowincyi otrzymać mogą dla siebie „Podręcznik“ po niższej cenie, na spłatę ratelną.

Przedpłatę przyjmuje biuro Związku stowarzyszeń zarob. i gosp. ul. Hetmańska nr. 12., lub administracya „Słowa polskiego“, pasaż Hausmana we Lwowie.

We Lwowie dnia 8. września 1896.

N. Ulmer.

J. Nawrocki.